

АРХЕОЛОГІЯ
І ДАВНЯ ІСТОРІЯ
УКРАЇНИ
Випуск 3 (40)

2021
КИЇВ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ — ЗАСНОВАНИЙ У 2011 Р.

ВИДАЄТЬСЯ ЧОТИРИ РАЗИ НА РІК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

СИМОНЕНКО О. В., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

Відповідальний секретар

ГОРБАНЕНКО С. А., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

Відповідальний за випуск

БОЛТРИК, Ю. В., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ

БИРКЕ В., доктор археології, Інститут археології та історії мистецтв Академії наук Румунії

БОЛТРИК Ю. В., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

БРУЯКО І. В., доктор історичних наук, Одеський археологічний музей НАН України

БУЙСЬКИХ А. В., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

ГОЛДЕН П., професор, Університет Ратгер, США

КУЛАКОВСЬКА Л. В., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

МОЦЯ О. П., член-кореспондент НАН України, Інститут археології НАН України

ОТРОЩЕНКО В. В., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

ПОЛІДОВИЧ Ю. Б., кандидат історичних наук, філіал Національного музею історії України — Музей історичних коштовностей України

ПОЛТОВИЧ-БОБАК М., професор, Жешувський університет, Польща

ПОТЕХІНА І. Д., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

САПОЖНИКОВ І. В., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

СКОРИЙ С. А., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

СОН Н. О., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

СТЕПАНЧУК В. М., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

ТЕРПИЛОВСЬКИЙ Р. В., доктор історичних наук, Київський національний університет

ТОЛОЧКО П. П., академік НАН України, Інститут археології НАН України

ФІАЛКО О. Є., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

ХАЗАНОВ А. М., професор, Університет Медісон — Вісконсін, США

ХОХОРОВСЬКІ Я., професор, Ягеллонський університет, Польща

ЧАБАЙ В. П., член-кореспондент НАН України, Інститут археології НАН України

У ВИПУСКУ:

НАШІ ЮВІЛЕЇ

СТАТТІ

ПУБЛІКАЦІЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

РАННЕ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

АРХЕОЛОГІЯ І ПРОСТІР

ЮВЕЛІРНА СПРАВА

АНТРОПОЛОГІЯ

НУМІЗМАТИЧНІ СТУДІЇ

ІСТОРІЯ НАУКИ

РЕЦЕНЗІЇ

АРХЕОЛОГІЯ І ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Науковий журнал з проблем археології та давньої історії

У журналі публікуються результати досліджень з археології та давньої історії України. Висвітлюються питання соціально-економічного розвитку та культурних зв'язків населення України у кам'яному та мідно-бронзовому віках, сторінки з історії киммерійців, скіфів та сарматів, матеріальна та духовна культура античних греків у Північному Причорномор'ї, етногенез та рання історія слов'ян, розвиток давньоруських міст і сіл, матеріальної культури середньовіччя і нового часу. Видаються нові археологічні матеріали, розвідки з історії археології та архівні джерела.

Для археологів, істориків, краєзнавців, учителів історії, студентів історичних факультетів, усіх, хто цікавиться давньою історією України.

The results of research on the archaeology and ancient history of Ukraine are published in the journal. The issues of social and economic development and cultural relations of the population of Ukraine in the Stone and Copper-Bronze Age, the pages of the history of the Cimmerians, Scythians and Sarmatians, material and spiritual culture of the Greeks in the Northern Pontic region, ethnogenesis and early history of the Slavs, development of the cities and villages of Ancient Rus, material culture of the Medieval and Modern periods are observed. New archaeological records, survey on history of archaeology and archival sources are being published.

This journal is intended for archaeologists, historians, regional specialists, teachers of history, students of historical departments and for anyone interested in the early history of Ukraine.

Засновник та видавець:

Інститут археології
Національної академії наук України

Свідоцтво про реєстрацію ЗМІ:

КВ № 17659-6509Р від 29.03.2011

Адреса редакції:

Україна, 04210, Київ 210, просп. Героїв Сталінграда, 12

Тел.: (+380-44) 418-61-02

Факс: (+380-44) 418-33-06

E-mail: secretaradiu@gmail.com

Офіційний сайт журналу:

<https://adiu.com.ua/index.php/journal>

Офіційна сторінка журналу:

Сайт «Спілка археологів України» [<http://www.vgosau.kiev.ua>] —

Бібліотека — Журнал «Археологія і давня історія України»

[<http://www.vgosau.kiev.ua/biblioteka/adiu>]

Затверджено до друку Вченою радою
Інституту археології НАН України
15.09.2021, протокол № 13.

Рисунки авторські

Надруковано в авторській редакції

Комп'ютерна верстка С. А. Горбаненка

Усі права застережено. Передрук можливий
зі згоди редакції та авторів статей

Виходить за інформаційної підтримки
Всеукраїнської громадської організації
«Спілка археологів України»

ISSN 2227-4952 (Print)
ISSN 2708-6143 (Online)

Усі матеріали рецензовано

© ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ, 2021

Підписано до друку 22.09.2021. Формат 60 × 84/8. Гарн. Century Schoolbook. Папір офс.
Друк офс. Ум.-друк. арк. 44,8. Обл.-вид. арк. 50. Тираж 150 екз. Зам.

Тираж видруковано ФОП О. О. Євенок, 10014, м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17А
тел.: 0412-422-106, email: bookovych@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції України
серія ДК № 3544 від 05.08.2009 р.

ЗМІСТ

НАШІ ЮБІЛЕЇ

Сухобоков, О. В.[†], Юренко, С. П. Шляхи та доля археолога Дмитра Березовця
Русяєва, А. С. Сон, Н. О. Визначний нумізмат Владілен Афанасійович Анохін

СТАТТІ

Бабенко, Л. І. Пектораль з Товстої Могили як ремінісценція щита Ахілла: в пошуках витоків задуму
Медведев, Г. В. Керамічні клейма з поселення Віліне (Розсадне) — у періодизації та хронології пам'ятки (південно-західний Крим)
Моїсєєв, Д. А. Середньовічна черепиця (кераміди) Південно-Західного Криму: проблеми локалізації виробництва, типології і хронології

ПУБЛІКАЦІЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

Русяєва, А. С., Кузміщев, О. Г., Форнасьє, Й. Графіті з західної околиці Ольвії Понтійської
Величко, Є. О., Полідович, Ю. Б. Предмети з кургану Огуз в колекції В. Н. та Б. І. Ханенків (за матеріалами Музею історичних коштовностей України)

РАННЄ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Войтюк, О. П., Прищєпа, Б. А. Дослідження поселення празько-корчацької культури у місті Рівному
Колода, В. В. Садиби салтівської культурно-історичної спільноти на селищі Мохнач II: критерії виділення та господарський склад
Бібіков, Д. В. Ще раз про обряд поховання носіїв роменської культури
Дяченко, Д. Г. Райковецька культура в Середньому Подніпров'ї

АРХЕОЛОГІЯ І ПРОСТІР

Каряка, О. В. Давні шляхи біля Давидового Броду на Інгульці

CONTENTS

OUR ANNIVERSARIES

---

5 *Sukhobokov, O. V., Yurenko, S. P.* Pathes and destiny of the archaeologist Dmytro Berezovets
20 *Rusiaieva, A. S., Son, N. O.* Prominent Numismatist Vladilen Afanasievich Anokhin

ARTICLES

---

31 *Babenko, L. I.* Pectoral from Tovsta Mohyla as a Reminiscence of the Shield of Achilles: Searching the Origin of Idea
47 *Medvedev, G. V.* Ceramic Stamps from Vilino (Rassadnoe) — in Periodization and Chronology of the Site (South-Western Crimea)
57 *Moisieiev, D. A.* The Medieval Flanged Tiles from the South-Western Crimea: Problems of Production Localization, Typology and Chronology

PUBLICATION OF ARCHAEOLOGICAL MATERIALS

---

89 *Rusiaieva, A. S., Kuzmishchev, A. G., Fornasier, J.* Graffiti from the Western Outskirts of Olbia Pontica
104 *Velychko, Ye. O., Polidovych, Yu. B.* Items from the Oguz Kurgan in the Varvara and Bohdan Khanenko Collection (Based on the Materials of the Museum of Historical Treasures of Ukraine)

EARLY MIDDLE AGES

---

122 *Voitiuk, O. P., Pryshchєpa, B. A.* Research of the Settlement of the Prague-Korchak Culture in Rivne City
131 *Koloda, V. V.* Farmsteads of the Saltiv Cultural Historical Community on Mokhnach II Settlement: Criteria of Selection and Household Structure
141 *Bibikov, D. V.* Further Thoughts on the Funeral Rite of Romny Culture
155 *Diachenko, D. G.* Raiky Culture in the Middle Dnieper Basin

ARCHEOLOGY AND SPACE

---

169 *Kariaka, O. V.* Ancient Roads near Davydiv Brid at Inhulets River

- Герасимов, В. Є., Рейда, Р. М., Смирнов, О. І., Прейс, П., Лоїзоу, Є.* Корабельна троця кінця IV — початку III ст. до н. е. поблизу Кінбурнської коси **175** *Gerasimov, V. Ye., Reida, R. M., Smyrnov, O. I., Prejs, P., Loizou, Ye.* The Ship Wreck of the Late 4th — Early 3rd Century BC near Kinburn Spit
- Сапожников, І. В., Малюкевич, О. Є. †, Лисецький, Ф. М.* Нижньодністровський (Зміїний) оборонний вал: топографія, археологія, датування **186** *Sapozhnykov, I. V., Malyukevich, O. E. †, Lisetskiy, F. N.* Lower Dniester (Snake) Defensive Rampart: the Topography, Archaeology and Dating
- Болтрык, Ю. В., Каряка, О. В.* Сліди стародавніх шляхів степової Таврії **199** *Boltryk, Yu. V., Karyaka, O. V.* Traces of the Ancient Roads in the Steppe Tavria

ЮВЕЛІРНА СПРАВА

- Ходукіна, Ю. М.* Прикраси скіфського часу населення Лісостепу: вступ до теми за матеріалами Дніпровського Лівобережжя **215** *Khodukina, Yu. M.* The Scythian Age Adornments of the Forest-Steppe Population: Introduction to the Topic by the Materials from Dnieper Left-Bank Area
- Білинська, Л. І., Білик, В. М., Бугай, О. М., Гонкало, О. В., Гороховський, Є. Л., Дерев'яно, О. М.* Нові надходження предметів кола східноєвропейських виїмчастих емалей у Сумському обласному краєзнавчому музеї (попереднє повідомлення) **225** *Bilynska, L. I., Bilyk, V. M., Buhay, O. M., Honkalo, O. V., Gorokhovskiy, Ye. L., Derevianko, O. M.* New Exhibits of the Items with Champléve Enamels in Sumy Regional Museum (Preliminary Report)
- Володарець-Урбанович, Я. В.* Прикраси із мушель у вбранні ранньосередньовічних слов'ян **243** *Volodarets-Urbanovich, Ya. V.* Decorations from Shells in the Adornments of Early Medieval Slavs

JEWELLERY

АНТРОПОЛОГІЯ

- Козак, О. Д., Окатенко, В. М., Бітківська, Т. В.* «Вершник без голови»: скіфське поховання в кургані біля Кусторівки **264** *Kozak, O. D., Okatenko, V. M., Bitkivska, T. V.* «The Headless Horseman»: Skythian grave in the barrow near Kustorivka village
- Круц, С. І. †, Рудич, Т. О.* Склад населення, похованого на могильнику скіфської доби біля м. Світловодськ (за матеріалами краніології) **282** *Kruts, S. I. †, Rudych, T. O.* The population buried on the Scythian Age burial ground near Svitlovodsk city (according to craniology materials)
- Рудич, Т. О.* Населення черняхівської культури, поховане на могильнику біля с. Велика Бугаївка, за матеріалами краніології **293** *Rudych, T. O.* The Population of Chernyakhiv Culture buried on the Cemetery near Velyka Bugaivka Village (according to craniology)

ANTHROPOLOGY

НУМІЗМАТИЧНІ СТУДІЇ

- Козленко, Р. О., Шейко, І. М., Ройтер, А.* Монети з розкопок ділянки «Т-4» в Ольвії **304** *Kozlenko, R. O., Sheiko, I. M., Reuter, A.* Coins from the Excavations at the «T-4» Site in Olbia
- Алферов, О. А., Моця, Б. О., Петраускас, А. В.* Дослідження скарбу срібників поблизу смт Городниці **319** *Alferov, O. A., Motsya, B. O., Petrauskas, A. V.* Study of the Hoard of Silver Coins near Horodnytsia Village

NUMISMATIC STUDIOS

ІСТОРІЯ НАУКИ

- Симоненко, О. В.* Сарматські поховання з розкопок Д. Т. Березовця на Низовому Дніпрі **329** *Symonenko, O. V.* Sarmatian Burials Excavated by Dmytro Berezovets at the Lower Dnieper Basin
- Аксонів, В. С. Д. Т. Березовець та Нетайлівський могильник салтівської культури: відкриття, сучасні дослідження, здобутки* **342** *Aksonov, V. S. D. T. Berezovets and Netailivka Burial Ground of Saltiv Culture: Discovery, Modern Researches, Results*
- Сапожников, І. В.* Ольвія та її околиці у XVIII — на початку XX ст.: топографо-історіографічні нариси **354** *Sapozhnykov, I. V.* Olbia and its Outskirts in the 18th — Early 20th Centuries: Topographic and Historical Essays

HISTORY OF SCIENCE

РЕЦЕНЗІЇ

- Потехіна, І. Д., Рудич, Т. О., Дяченко, О. В., Козак, О. Д.* У тенетах статистичних «подібностей». Рецензія на статтю Ю. В. Долженка та В. В. Ткача «Два поховання культури кулястих амфор з урочища Заболоття 3 (археологічний та антропологічний аспекти)», *Емінак*, 2021, 2 **370** *Potekhina, I. D., Rudych, T. O., Diachenko, O. V., Kozak, O. D.* In the Toils of Statistical «Similarities». The Review of the Paper by Yu. V. Dolzhenko and V. V. Tkach «Two Burials of Globular Amphora Culture at Zabolottia 3 Natural Boundary (Archaeological and Anthropological Aspects)», *Eminak*, 2021, 2

REVIEWS